

PIHURIK JUDIT
Egy Rákosi-korszakbeli kémper a zárkaügynök
békaperspektívájából

A címben említett koncepció per „főhőse” a Magyar Királyi Honvédség tisztikarának egy tagja. Maga a per a Rákosi-korszakban kibontakozó, a „horthysta tisztok” – jelen esetben közülük is a repülősök – elleni eljárások sorába illeszkedik, de kapcsolatba hozható a nyugati katonai emigrációra irányuló nyomozással is.¹ Az S. F.² repülő századosra vonatkozó két vas-kos dosszié³ nagyszabású ügyet sejtet, ám az iratokból egy átlagembernek az ötvenes évek első felében átlagos története bontakozik ki. Ebben az időszakban a társadalom minden rétegét beleértve összesen 1,2 millió főt regisztrált és figyeltetett ellenségként a politikai rendőrség.⁴ 1950 és 1953 között több, mint egymillió büntetőeljárást kezdeményeztek, 650 ezer esetben vádindítvány is készült, 390 ezer elmarasztaló ítélet született.⁵ S. F. sem volt fontos személyiség, ügye mégis nagy ráfordításról tanúskodik: a koncepció per lefolytatása ezen a szinten is pontos koreográfia szerint történt. Egy per dokumentumai – előállítási és őrizetbe vételi javaslat, kihallgatási tervek, jegyzőkönyvek, a fogdahálózat jelentései, írásos vallomások, jelentések, kiértékelések, vádirat, ítéletek – nem spontán keletkezett források, hanem a hatalom inspirációjára és akaratából jöttek létre. Az iratokból a politikai rendőrség működésének mechanizmusa mellett a koncepció felépülésének folyamata – és buktatói is – felsejlenek. Az ilyen típusú források

---

¹ ZSITNYÁNYI ILDIKÓ: „A hazáért mindhalálig!” A magyar tisztikar ellen irányuló perek, 1945–1953. (továbbiakban: ZSITNYÁNYI: „A hazáért mindhalálig!”) In: Katonai perek a kommunista diktatúra időszakában 1945–1958. Tanulmányok a fegyveres testületek tagjai elleni megtorlásokról a hidegháború kezdeti időszakában. Szerk. OKVÁTH IMRE. Bp. 2001. (továbbiakban: OKVÁTH 2001.) 178.

² A megvádolt személyek esetében csupán nevük kezdőbetűit közlöm. [P. J.]

³ Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (továbbiakban: ÁBTL) 3. 1. 9 V–103461 és 3. 1. 9 V–103461/1. S. F. és társai.

⁴ GYARMATI GYÖRGY: A hivatásos áldozat és a hivatásos hóhér a Rákosi-korszakban, az 1950-es évek elején. In: Szívvel és tettel. Tanulmányok Á. Varga László tiszteletére. Bp.–Salgótarján 2008. 381.

⁵ Uo. 389.

értéke sok szempontból vitatható,⁶ hiszen e szövegek – még ha szó szerinti idézetnek tűnnek is – többszörös szűrőn, illetve deformáción mentek át lejegyzésükig. Az elhangzottak írásba foglalásakor és a jegyzőkönyvek gépiratának elkészültekor is vannak szándékos és véletlen változtatások, hibák, nem említve az előzetes terveket, elvárásokat. A koncepciók eljárások irataiban foglaltak legnagyobb része eleve konstrukció. A megszólaló valós mondanója, szándéka, és az eredeti szövegek környezet semmiképpen nem rekonstruálható pontosan, ám mégsem gondolhatjuk, hogy a szövegek nem tartalmaznak értékelhető információkat vizsgálódásunk tárgyához.

A szokványos nyomozati és bírósági iratok mellett a fogdahálózat jelentései is nagy számban találhatók S. F. dossziéiban. Az őrizetbe vett katonatiszt bizalmába férkőző, annak hangulatát, magatartását, az ügyével kapcsolatos megnyilvánulásait jelentő zárkatárs – fedőneve *Bozsó István* – feltehetően maga is fogoly volt, akit ígérekkel vehettek rá az ügynöki szerep vállalására. Jelentései ugyanis nem arról tanúskodnak, hogy kényszer alatt cselekedett: kommentárjai, személyes-személyeskedő megjegyzései, sőt a kihallgatónak szóló tanácsai készséges együttműködőt sejtetnek. Kiletét nem sikerült feltárni, saját szerepére, életének tényeire vonatkozó megjegyzést pedig ritkán közöl jelentéseiben. Bár többször említi, hogy 1945 előtt a 2. vkf. (hírszerzés, kémelhárítás) tisztje volt, jelentéseinek stílusa, megszövegezése alapján okunk van kételkedni abban, hogy iskolázott ember volna. Azt sem tudjuk, valóban tett-e olyasmit, ami miatt bíróság elé állíthatnák volna – fedőtörténete meghíúsult disszidálási szándékról szól. Politikai megnyilvánulásai egyértelműek: rendszerhűségét különféle módokon és bizonyára nem véletlenül több alkalommal is kifejezésre juttatja. Az ügy vizsgálata szempontjából e dokumentumok azért fontosak, mert nagyon jól kiegészítik egymást a kihallgatási tervek és jegyzőkönyvek, valamint a zárkatárs jelentései. Utóbbiak az ügynöknek a kihallgatási tervek alakulásában játszott szerepéről is informálnak.

---

⁶ A hasonló típusú források vizsgálatának egyéb lehetséges szempontjairól l. FARKAS GYÖNGYI: Ügynökjelentések, kihallgatási jegyzőkönyvek, kérvények. A társadalomtörténet-írás lehetséges forrásai. In: *Aetas* 21 (2006/4. sz.) 146–169. és CSERÉNYI-ZSITNYÁNYI ILDIKÓ: Adalékok egy szabotázsper módszertanához. In: *Betekintő* 2008/1. Az ÁBTL internetes forrásközlő folyóirata: www.betekinto.hu. Letöltés: http://epa.niif.hu/01200/01268/00005/cserenyi-zsitnyanyi_ildiko.htm. [2009.11. 19.]

A Bozsó István által megfigyelt S. F. három gyermekes családapja, 1938-tól tartalékos, majd 1941-től hivatásos repülő tiszt volt. 1945 tavaszán alakulatával már Ausztriába vonult vissza, és hamarosan angol hadifogságba került. A hefti magyar kórház gépkocsivezetője lett, a gyógyszer- és betegszállítások kapcsán viszonylag nagy mozgásszabadságot élvezve. 1945 októberében térhetett vissza Magyarországra. Igazolása után jegyzői tanfolyamot végzett, majd Kőszegen lett jegyző, 1946-ban a kommunista pártba is belépett. 1950-ben behívták a Magyar Néphadseregbe, mert a légierő 1949-ben megkezdődött rohamléptékű fejlesztésében szükség volt a képzett repülő-sőkre. Ám politikai okokból már 1951-ben elbocsátották a légierő régi tiszti állományának 80%-át,⁷ és sokuknak bírósági eljárással is szembe kellett nézniük.⁸ Ez várt 1952-ben S. F.-re is, akinek ügye egyszerű volt: azon alapult, hogy nyugati hadifogságba került, és 1945 nyarán járt a weissensteini hadifogolytáborban,⁹ ahol Magyarországra irányuló hírszerző tevékenység szerveződött.¹⁰ A több táborból álló komplexum egyik részlegének parancsnoka volt Martsa Sándor ezredes,¹¹ és itt tartózkodott Korponay Miklós vezérkari százados¹² is, aki 1942-ben megtervezte az irreguláris, különleges alakulat – a „kopjások”¹³ – létrehozását, amit 1944-ben, már a nyilas hata-

---

⁷ A lépés tragédiák sorához vezetett: 1953-ig a kiképzés hiányosságai miatt az új pilóták 10%-a, közel kétszáz fiatalember veszítette életét gyakorlatozás közben. GYARMATI GYÖRGY: A Rákosi-korszak. DSC disszertáció kézirat. L. „A személyi kultusz és a transzformációs veszteség: a túlterheléstől megroppanó ország” c. fejezetet.

⁸ 1951 februárjában szabotázs és kémtevékenység vádjával letartóztatták a Honvéd Légierő vezetőit, legtapasztaltabb pilótáit, a megbízhatatlannak tekintett tizenhárom „régii tisztet”. MARKÓ GYÖRGY: Konceptációs perek a légierő tisztjei ellen. (továbbiakban: MARKÓ: Konceptációs perek) In: OKVÁTH 2001. 163.

⁹ Ausztriában, az angol zónában levő település, ahol magyar hadifogolytábor működött.

¹⁰ ZSITNYÁNYI ILDIKÓ: Egy „titkos háború természete”. A Magyar Harcosok Bajtársi Közössége tagjaival szemben lefolytatott internálási és büntetőeljárás gyakorlat 1948–1950. In: Hadtörténelmi Közlemények 2002/4. 1087.

¹¹ MARTSA SÁNDOR (1893–1969) ezredes a weissensteini C hadifogolytábor megszervezője, majd parancsnoka volt. ÁBTL 3. 1. 9 V–103461 S. F. és társai. D. A. kihallgatási jegyzőkönyve 1952. február. 14.

¹² KORPONAY MIKLÓS (1919–1987) vezérkari százados a magyar katonai emigráció egyik fő szervezője.

¹³ Vallomások a holtak házából. Ujszászy István vezérőrnagynak, a 2. vkf. osztály és az államvédelmi központ vezetőjének az ÁVH fogságában írott feljegyzései. Bp. 2007. 309–310.

lomátvétele után valósították meg Zákó András vezérőrnagynak¹⁴ a vezetésével. A Koppás Mozgalom lényege, hogy kis létszámú szabadcsapatokat hoznak létre és képeznek ki, melyeknek feladata hírszerzés és a szovjet hadsereg hátában szabotázsakciók, bomlasztó tevékenység végrehajtása. A háború végén Ausztriába települve, majd hadifogságban is folytatták a szervezést, és felvették a kapcsolatot az angol és amerikai hírszerzéssel is. A mozgalom 1949-ben beolvadt a Magyar Harcosok Bajtársi Közösségébe.¹⁵ Az emigráns szervezetek ügynökhálózat és futárok segítségével igyekeztek információkat szerezni Magyarországról, és felkészülni a várt rendszerváltozásra. 1948 és 1950 között az ÁVH és a Katonapolitikai Osztály hazai kapcsolataik nagy részét perek sorozatának előkészítésével számolta fel,¹⁶ de az MHBK a későbbiekben folytatta tevékenységét, és a hazai eljárások sem zárultak le. A „Korponaimartsa”¹⁷ ügyben kémkedés és összeesküvés vádjával 1950 októberében kezdődtek meg a letartóztatások, a cél Korponay Miklós és Martsa Sándor magyarországi kapcsolatainak felszámolása volt. Az S. F. ellen 1952. január végén megkezdődött eljárás ebbe a folyamatba illeszkedett.

Az 1952. január 30-i előállítási javaslat¹⁸ az alábbiakra alapozza az S. F. elleni eljárás megindítását: *„Szülei 7 hold földdel rendelkező kulák-korcsmárosok voltak, apósa a múltban nyilas szervező volt, néPELLenes tevékenységéért 3 év börtönbüntetésre ítélték. Tényleges katonai szolgálatának letöltése után mint karpaszományos tartalékos tiszti iskolát végzett, tisztté avatása után 1938-ban továbbszolgálatot vállalt. A Horthy-hadseregben beosztottaival kegyetlenkedett, indokolatlanul köttetett ki embereket, géppisztollyal kényszerítette ki nyugatra beosztottait. Rendszeresen tesz Párt- és Szovjetunió-ellenes kijelentéseket. Baráti köre Párt- és Szovjetunió-ellenes volt horthysta tisztekből áll, akik legnagyobb része hírszerzéssel gyanúsítható.”*¹⁹ Az előállítási

---

¹⁴ ZÁKÓ ANDRÁS (1898–1968) vezérőrnagy 1944. október 16-tól a vkf. 2. (hírszerzés, kémelhárítás) osztály és az Államvédelmi Központ vezetője.

¹⁵ 1949. január 1-jén alakult, vezetője KISBARNAKI FARKAS FERENC (1892–1980) vezérezredes volt.

¹⁶ ZSITNYÁNYI: „A hazáért mindhalálig!” 185.

¹⁷ FEHÉRVÁRY ISTVÁN az ÁVH elnevezése után említi „Korponaimartsa” ügyként, hét vádlottat említve. FEHÉRVÁRY ISTVÁN: Börtönvilág Magyarországon 1945–1956. Bp. 1990. 87.

¹⁸ ÁBTL 3. 1. 9 V–103461. 12–14. Javaslat S. F. előállítására, 1952. január 30.

¹⁹ Az idézeteket – mivel stílusuk, fordulataik, sőt hibáik is jellemzőek – lehetőség szerint szöveghűen, csak a súlyos helyesírási hibákat korrigálva, és az értelemzavaró fordulatokat kiiktatva közlöm. [P. J.]

javaslatban a továbbiakban hangsúlyozzák azt a tényt, hogy angol fogságba került, és a „Szövetséges Haderők Katonai Kormányhivatala” által kiadott, a CIC²⁰ által is láttamozott különleges igazolvánnyal rendelkezett. A későbbiekben disszidálás elősegítésével és államtitok megsértésével is bővült a vádak sora.

A fő vádpont N. I. tanúvallomása²¹ alapján arra épült, hogy S. F. járt a weissensteini táborban: „1945 júliusában részt vett a weissensteini táborban Vasvári volt altbgy.,²² Martsa ezds., Korponai Miklós vk. szds. vezetésével tartott értekezleten, amelyen a Magyarország ellen irányuló felderítőmunkát és az ezzel kapcsolatos feladatokat tárgyalták meg.” E megbeszélésen N. I. vallomása szerint szó volt még Magyarország dunántúli részének az angolok és a Szent László hadosztály²³ által való megszállásáról, és állítása szerint S. F., valamint kíséretében levő tisztársa valamilyen feladatot is kapott Martsa ezredestől.

1952. január 31-én készült el az első, S. F.-re vonatkozó kihallgatási terv.²⁴ Az ebben felsorolt kérdések a továbbiakban is ismétlődnek majd: életrajzi adatai mellett múltbeli magatartása, nyugatra településének tényei, ottani tartózkodási helye, társai érdeklík az ÁVH-t. Adatokat kérnek a hadifogolytáborokról, a megszállási zónákról, weissensteini látogatásáról, a számára kiállított igazolványról, s végül a Szent László hadosztályról, a kopjasokról, a pumásokról.²⁵ E napon kelteződött Bozsó István első jelentése²⁶ is. Beszámolója szerint S. F. „Felzaklatott idegállapotban jött be. Állítása szerint semmi olyasmit nem csinált, ami miatt letartóztathatták volna.” Reménykedik abban, hogy hamar kiengedik, de azt is elképzelhetőnek tartja,

---

²⁰ Counter Intelligence Corps – az Amerikai Egyesült Államok Kémelhárító Szervezete.

²¹ ÁBTL 3. 1. 9 V–85140 N. I. és társai. 71–73. Kihallgatási jegyzőkönyv 1950. november 18.

²² VASVÁRY JÓZSEF (1898–1984) altábornagy.

²³ 1944 októberében felállított elit hadosztály. 1945 tavaszán Ausztriába vonultak, májusban megadták magukat az angoloknak, akik nem fegyverezték le őket, hanem őrzésvédelmi és karhatalmi feladatokat bízta rájuk.

²⁴ ÁBTL 3. 1. 9 V–103461. 45. S. F. kihallgatási terve, 1952. január 31.

²⁵ Pumásoknak a 101. vadászrepülő ezredben szolgálókat nevezték, mert ezredjelvényükön egy pumafej volt. Az 1951-es repülő perben letartóztatott tisztek pumások voltak, s azzal vádolták őket, hogy emigráns tisztársaik megbízásából, kémkedés céljából épültek be a honvédség soraiba. MARKÓ: Konceptiók per 164.

²⁶ ÁBTL 3. 1. 9 V–103461. 48. Bozsó István jelentése az 510/2-es zárkai magatartásáról, 1952. január 31.

hogy hamis tanúvallomások alapján bent tartják. Próbálja kitalálni, miért tartóztatták le, legvalószínűbb okként egy 1951. decemberi megjegyzését említi, amikor bírálta egy szovjet repülési szakszöveg hibás fordítását. Mint később megtudta, ezt rossz néven vették, és elképzelhetőnek tartja, hogy emiatt hozták be. Családjára hivatkozva azt állította, miattuk se tett volna semmi büntetendőt. Zárkatársától aziránt érdeklődött, verik-e a foglyokat – Bozsó azt válaszolta neki, hogy őt korábban megfenyegették ezzel.

S. F. másnapi kihallgatásán²⁷ csak annyit mondott el, hogy a hefti magyar kórház gépkocsivezetőjeként mozoghatott szabadon az angol zónában – a sokat emlegetett „CIC igazolványt” is ezért kapta. Weissensteinből csak egyetlen ismerősére emlékezett, még a táborvezető neve sem jutott az eszébe.

Bozsó István február 1-jei jelentéséből²⁸ tudjuk meg, hogy S. F.-et éjszákánként hallgatták ki, s hogy letartóztatását továbbra is tévedésnek tartja. Állítja, hogy bűncselekményt nem követett el, elmeséli élettörténetét, benne azt is, hogy 1950-ben a többi fizetés, és egyéb anyagi előnyök reményében lett ismét hivatásos tiszt. Bozsó válaszul saját fedőtörténetét adta elő, mely szerint a Ganz Villamossági Művek statisztikai hivatalában dolgozott, és az itthoni állapotok miatt disszidálni akart. A jelentésben további tervét is vázolta: „*Ahogy mélyül ismeretségünk a továbbiakban, úgy közlöm vele a további 'történetet' az eligazítás értelmében.*” Bozsó idézi S. F.-nek a kihallgatójára tett megjegyzését is: „...*azt a rosszindulatú magatartást, amivel előadója a kérdéseket taglalta, nem merte volna feltételezni.*” Sérti, hogy nem hisznek neki, elmondása szerint már bánja, hogy hazajött. Úgy tűnik, rájött, miről is szól letartóztatása: félre akarják állítani, mert ő az utolsó régi tiszt a repülőtéren.

Az ugyancsak február 1-jén készült vizsgálati terven²⁹ egy kézírásos, bíráló széljegyzet találgató, olvashatatlan aláírással: „*Hevesi szds. elvt. Csináljanak másik, valóban vizsgálati tervet, mert ez nem az! A feladatok össze vannak keverve, az intézkedések sablonosak, egyáltalán nem kielégítőek.*” A négy oldalas iratba több helyen belejavítottak, megváltoztatva a vizsgálat feladatainak megfogalmazását, sorrendjét. A terv aláírói Szigeti Jenő és Zagg János államvédelmi főhadnagyk voltak, a későbbiekben – talán a

---

²⁷ ÁBTL 3. 1. 9 V–103461. 50–53. S. F. kihallgatási jegyzőkönyve, 1952. február 1.

²⁸ ÁBTL 3. 1. 9 V–103461. 54–55. Bozsó István jelentése S. F. zárkai magatartásáról. 1952. február 1.

²⁹ ÁBTL 3. 1. 9 V–103461. 56–59 Vizsgálati terv, 1952. február 1.

kritikai megjegyzések hatására – Zaggot felváltja a kihallgatási eljárást végigvivő Velyó Sándor államvédelmi főhadnagy. Ettől függetlenül továbbra is előfordulnak számonkérő megjegyzések, javaslatok az iratokon, míg Velyó a „hálózati elvtársak” odafigyelését hiányolja: „...S. ügyében több esetben kértem az illetékes hálózati osztály alosztály vezető elvtársat, hogy küldje át hozzám az ügy illetékes előadóját. Azonban csak ígéretet kaptam, de az illetékes elvtárs nem jött el hozzám.”³⁰

A tervben összefoglalták az ügy előzményeit, megfogalmazták a vizsgálat célját: felderíteni S. F. múltját, hírszerzői munkáját, és egyéb, Népköztársaság-ellenes cselekedeteit. S. F. kihallgatásain a továbbiakban állandó elem az 1945 nyarán lezajlott weissensteini látogatással kapcsolatos kérdéssor, firtatva „*a Magyarország ellen irányuló felderítő munkát és ezzel kapcsolatos feladatokat.*” A „CIC igazolvány” alapján bizonyítottnak látják az angol kémkapcsolatot, meglétét csak S. F. beszerzésével tudják magyarázni, s kihallgatói azt is feltételezik, ő is beszerezett másokat. S. F. lehetséges kapcsolatai közül leginkább Martsa Sándorra vonatkozó információkat akarnak szerezni. Minden alkalommal hivatkoznak az N. I. vallomásában szereplő „tényre:” Martsától feladatokat kapott Weissensteinben. A tervben említett vádak bizonyításához a zárkaügynöktől kapott jelentések egyelőre nem járulnak hozzá.

S. F.-et február 2-án³¹ háborús és népellenes bűncselekmények elkövetésével vádolták meg, mert kesztyűlopás miatt kiköttette egyik emberét. Parancsnoki kötelezettségeit – így a kapott tájékoztatóknak az alakulat előtt való kihirdetését, ezzel a háborús propaganda hirdetését is – terhére rótták, és beismertették vele ezen „bűneit.” Bozsó aznapi jelentése szerint³² S. F. hangulata változó volt. Tréfált, és miután rájött, hogy az őrség figyeli őket, színészkedett is. Úgy tűnik, még hitt abban, hogy pere jogszerűen fog lezajlani: abban reménykedett, hogy a bíróság előtt visszavonhatja fenti vallomását. A két nappal későbbi fogdahálózati jelentésben³³ az áll, hogy S. magába mélyedt, szótlan, hiányzik neki a családja. Bozsó szerint S. F. egyre kevésbé

---

³⁰ ÁBTL 3. 1. 9 V–103461. 189. Kihallgatási terv, 1952. április 18.

³¹ ÁBTL 3. 1. 9 V–103461. 64–66. S. F. kihallgatási jegyzőkönyve, 1952. február 2–4.

³² ÁBTL 3. 1. 9 V–103461. 60–61. Bozsó István jelentése S. F. zárkai magatartásáról, 1952. február 2.

³³ ÁBTL 3. 1. 9 V–103461. 69–70. Bozsó István jelentése S. F. zárkai magatartásáról, 1952. február 4.

óvatos, mert eddig ő előtte is állandóan hangoztatta a népi demokráciához való hűségét, de most arról beszélt: „*az események nem húzódnak tovább egy évnél.*” Elmondta, hogy újabb bűncselekményt olvastak fejére – még egy kikötötést, mellyel azonban a hadbírószágtól mentette meg beosztottját – de „*ennek dacára viccelődött és kedélyeskedett.*” Bozsó gyanakvóan jegyzi meg: „*Nem akarok ferde irányú következtetéssel élni, de az a színezete van a dolognak, mintha örülne.*” Jellemzi is a megfigyeltet: „*Elméleti felkészültsége egészen jó. Inkább gyakorlati tapasztalásokon keresztül csiszolódott ki. Szeret magabiztosan nagyhangú lenni, sok esetben nagyzó magatartást tanúsít. Nincsen különösebben kétségbe esve, helyzetét eléggé tisztán látja...*”

Február 5-én derült fény arra, milyen legális indoka volt S. F.-nek a weissensteini látogatásra az inkriminált időpontban:³⁴ B. D. orvos százados és B. A. orvos főhadnagy sofőrjeként járt ott. Ők az amerikai zónában tartózkodó családtagjaik áthozatalához szükséges engedélyeket akarták Weissensteinben elintézni, és három beteget is szállítottak, tehát indokolt volt az út. Ennek ellenére a kihallgató belekötött S. F. vallomásába, és nem akarta elhinni, hogy hét év elteltével nem emlékszik a nevekre, útvonalra, a táborbeli gyakorlatra. Bozsó következő jelentése³⁵ jól illusztrálja a megvádolt ember reakcióit: hogyan próbálja értelmezni a vele történeteket, logikus válaszokat keresve a vádakra. S. F. nem veszi (veheti?) észre, hogy a konstruált történetet akkor is felépítik, ha semmilyen használható információt nem ad hozzá.

A továbbiakban – mivel S. F. emlékei homályosak – ismét kihallgatták N. I.-t,³⁶ aki azt állította, látott olyan feljegyzést, mely szerint Martsa ezredes feladattal bízta meg S. F.-t. Mint a későbbiekben kiderült, ez pusztán egy Heftbe szóló levél kézbesítésére vonatkozott.

Az idő előrehaladtával a zárkaügynök jelentései egyre színesebbek lettek, egyre részletesebben taglalta a hallottakat, és fogalmazta meg S. F.-sel kapcsolatos következtetéseit: „*Magatartása ügyének tényleges valóságával kapcsolatosan mereven elzárkózó. Arckifejezésén szinte látszik, hogy hogyan igyekezik előttem a kihallgatásával párhuzamosan, a lent hangoztatottaknak*

---

³⁴ ÁBTL 3. 1. 9 V-103461. 72-75. S. F. kihallgatási jegyzőkönyve, 1952. február 5.

³⁵ ÁBTL 3. 1. 9 V-103461. 76. Bozsó István jelentése S. F. zárkai magatartásáról, 1952. február 5.

³⁶ ÁBTL 3. 1. 9 V-103461. 88-93. N. I. vallomása 1952. február 7. Benne utalás M. K. százados, Martsa Sándor segéd tisztjének feljegyzéseire is.

megfelelően lépést tartani. Megfontoltan, tudatossággal csak olyan dolgokról tesz említést, mellyel a kihallgatáson is „operál”. Aztán utólagosan is hozzáfűzi, hogy „állandóan figyelnek bennünket”. [...] Általában egész lényén, ahogy megnyilvánul, látszik, hogy félre akar mindenkit vezetni, még önmagát is. [...] Elejtett kijelentései és előre kiszámított kérdéseimre is sok esetben kerülő úton válaszol, és ha ténylegességgel adja meg rá is a választ, akkor azt nem tudatosan teszi. Van annyira általánosságban „dörzsölt”, hogy idefent elhallgatott dolgait, csak úgy egyszerűen nem adja le az alig egy hét óta megismert zárkatársának. Elkövetkezendő vele szembeni feladatom legközelebbi feladata (sic!), miután a kérdezősködést viszonylag állandóan felszínen tartom, hogy a kettőnk között levő kapcsolatot igyekszem még jobban mélyíteni, mert jelen esetben zárkózottabb egyénnel állunk szemben.”³⁷ E részlet kapcsán utalok vissza azon megjegyzéseimre, hogy Bozsó állítása – miszerint a 2. vkf. osztály tisztje volt – kétségbe vonható a jelentések többnyire zavaros fejtegetése, értelmetlen fordulatai, primitív megfogalmazása és számtalan hibája miatt.

Az újabb vizsgálati tervben³⁸ és a kihallgatásokon is ismétlődnek a feladatok és a kérdések, Bozsó jelentéseiben azonban feltűnnek új elemek, melyek a vádlott lelkiállapotának, viselkedésének megváltozásáról árulkodnak. S. F. újra és újra leszögezi: nem fog olyan dolgokat beismerni, melyeket nem követett el, és hogy bizonyára „horthysta tisztként” gyanakodnak rá.³⁹ Tipikus fordulat érlelődik: S. F. olyan témákról beszél, melyek megerősíthetik az ellene eszkábált vádakát: arról, hogy az időjárás (nagy hó volt) alkalmas lenne a nyugatiaknak a támadásra és „gyerekes tervezetésekbe kezdett” a közeli háború utáni helyzetet elképzelve: esetleg ő lesz Kőszeg polgármestere, vagy apósa utódként főerdész.⁴⁰ Február 19-ére jutott el odáig, hogy kimondta: „...borzalmas állapotok ezek – folytatja – minden konkrétum nélkül letartóztatták csak pusztán annak a gyanújával, hogy esetleg be van szervezve, mert három ízben járt W.-ben mikor szállított vala-

---

³⁷ ÁBTL 3. 1. 9 V–103461. 94–95. Bozsó István jelentése S. F. zárkai magatartásáról, 1952. február 7.

³⁸ ÁBTL 3. 1. 9 V–103461. 98–102. Vizsgálati terv, 1952. február 8.

³⁹ ÁBTL 3. 1. 9 V–103461. 112–113. Bozsó István jelentése S. F. zárkai magatartásáról, 1952. február 11.

⁴⁰ ÁBTL 3. 1. 9 V–103461. 138. Bozsó István jelentése S. F. zárkai magatartásáról, 1952. február 15.

mit.”⁴¹ Február 20-án fizikai erőszakról is beszámolt Bozsónak: korábban az éjszakai kihallgatásokat, a vég nélküli állíttatásokat⁴² említette, ekkor viszont arról számolt be, hogy egyik kihallgatója megrúgta. A weissensteini történet folytatását is ekkor mondta el Bozsónak: B. D. orvos százados családját keresve, már az amerikai zónában S. F. elszakadt társaitól, akiket az amerikaiak igazoltattak, és mert nem találták rendben az előzőleg az angoloktól kapott zónaátlépési engedélyüket, őrizetbe vettek. S. F. kétféle verziót is elmondott a folytatásról: az egyik szerint az ő bátor fellépése, a másik szerint weissensteini kapcsolataik révén szabadultak ki társai.⁴³

Február 22-én⁴⁴ Bozsó feljegyezte S. F. ismételt panaszát: „*legvadabb elgondolásába se jutott volna eszébe, hogy így fognak vele kitolni.*” S. F. vergődését érzékelteti kétségbeesett ötlete: a jelentés szerint arról sző tervet, hogy levelet ír Rákosinak, kérve, ügyét „*párttaghoz méltóan vizsgálják felül.*” Az ismerősének, Piros László⁴⁵ sógornőjének címezett üzenetet kidobná az ablakon, remélve, eljut egészen Rákosiig. Bozsó értetlenül szemléli a zárkatársa viselkedésében bekövetkező változást, minden empátiát nélkülöznek vele kapcsolatos megjegyzései. Kétségbe vonja szavait, ironikus megjegyzéseket tesz rá, de az nem derül ki, volt-e személyes motivációja ellenséges viselkedésének.

A kihallgatások alapján 1952. február 22-én született meg S. F. szigorúan titkos őrizetbe vételi javaslata.⁴⁶ Ebben – az előállítási javaslatból ismerős tények mellett – már S. F. vallomására is hivatkoznak: „*Beismerem, hogy a beosztottaimmal szemben embertelen fenyegetési eszközöket alkalmaztam, továbbá a fasiszta háborús célok érdekében propagandát fejtettem ki.*” Bozsó jelentése alapján idézik S. F. – ilyen formában valószínűleg soha el nem hangzott – szavait: „*A vele együtt levő fogdahálózat előtt állandóan a*

---

⁴¹ ÁBTL 3. 1. 9 V–103461. 148. Bozsó István jelentése S. F. zárkai magatartásáról, 1952. február 19.

⁴² A kihallgatott személynek hosszú időn át mozdulatlanul, szorosan fal felé fordulva kellett állnia. Fizikai erőszakot ilyenkor nem kellett elviselnie, de az órákon át tartó állíttatás nagy megpróbáltatást jelentett, gyakran eszméletvesztéshez vezetett.

⁴³ ÁBTL 3. 1. 9 V–103461. 149–150. Bozsó István jelentése S. F. zárkai magatartásáról, 1952. február 20.

⁴⁴ ÁBTL 3. 1. 9 V–103461. 149–150. Bozsó István jelentése S. F. zárkai magatartásáról, 1952. február 22.

⁴⁵ PIROS LÁSZLÓ (1917–2006), 1950-től az ÁVH határőrségének parancsnoka.

⁴⁶ ÁBTL 3. 1. 9 V–103461. 15–17.

„rendszerváltozásról” beszél, és hogy ő milyen funkciót fog majd annak idején betölteni. Kijelentette a fogdahálózat előtt azt is, hogy **több alkalommal foglalkozott már a hazaárulás szándékával, amit kizárólag a családjára való tekintettel nem követett el, de most már erősen bánja, hogy azt nem hajtotta végre.**” [Kiemelés tőlem – P. J.]

Bozsó István továbbra is S. F. cellatársa maradt, célja olyan helyzet megteremtése volt, melyben S. F. „elszólja magát”. Módszerei közé tartozott, hogy valótlanságot állítva provokálta, máskor S. F. hiúságára vagy gyengeségére apellált, de volt, hogy régi emlékek, dalok felelevenítésével keltett nosztalgikus hangulattól várta a megfigyelt kitárulkozását. Megpróbált szorongást is ébreszteni benne, arra hivatkozva, hogy mint katonatiszt, komoly felelősségre vonásra számíthat.⁴⁷ Mivel úgy érzi, így nem sikerült célba érnie, a következő zavaros tervet vázolta jelentésében: „...*a továbbiak folyamán úgy fogom meg a kérdést, ... hogy azzal a 'polgári-szellemi fölényvel', melyet úgy életem folyamán, de túlnyomórészt jelen munkáim levezetésén keresztül felszedtekkkel, melyet ellestem az őrizeteseiktől és eddigi letartóztatott 'társaimtól', egyszerűen letöröm a szarvát.*”⁴⁸ Másnap iránymutatást kért, hogyan viselkedjék a megváltozott helyzetben: „*Minden kétséget kizáróan olyan kijelentéseket tett ügyére vonatkozólag, melyet aztán a későbbiekben teljesen megmásítva mondott el. Éreztessem-e vele azt, hogy megbántva érzem magamat akkor, amikor én közléseket teszek neki, vagy pedig hagyjam a kérdéseket szabadon kialakulni magától?*”⁴⁹

Március elejére S. F. depresszióssá vált, egyre csak ártatlanságát hangoztatta. Az ügynök szerint azért kevésbé magabiztos, mert rájött, hogy az ÁVH-nak vannak információi a weissensteini táborban történekről. Ugyanakkor nyíltabban beszélt Bozsóval, aki azt közölte vele, hogy 1945 előtt a 2. vkf. osztályán teljesített szolgálatot. E jelentés egyes részei is teljesen érthetlenné, zavarosak, mint például a következő mondat: „*Erre vonatkozólag már nem tudtam választ kicsikarni belőle, mert bár eljutott az értelméig valószínűen a hozzáfűzésem, de elmerült gondolatainak, megközelíthetetlennek*

---

⁴⁷ ÁBTL 3. 1. 9 V-103461. 224–227. Bozsó István jelentése S. F. zárkai magatartásáról, 1952. február 26.

⁴⁸ Uo. Ez esetben a szöveg jellemző helyesírási hibáit nem javítottam. [P. J.]

⁴⁹ ÁBTL 3. 1. 9 V-103461. 233. Bozsó István jelentése S. F. zárkai magatartásáról, 1952. február 27.

hitt sötétségébe’.”⁵⁰ S. F.-nek minden oka megvolt a lehangoltságra, bezárkózásra, mert ekkor vált számára egyértelművé a vád, mely szerint 1945-ben hadifogolyként beszervezték, majd hazaküldték, fő feladata a disszidensek segítése lett volna. Bozsó a továbbiakban tanácsokkal látta el az elbizonytalanodó és nyilvánvalóan megijedt S. F.-t, aki úgy vélte, a háború alatt elkövetett „*népellenes tetteiért*” – a két fenyítésért – el fogják ítélni, az 1949-es disszidálási ügy még „*kialakulatlan formáját éli*”, a weissensteini összeesküvésben való részvételére pedig nincsenek bizonyítékok. Továbbra is azon morfondíroz, hogyan korrigálhatja majd a tárgyaláson a kihallgatási jegyzőkönyvet – észrevette ugyanis, hogy abba olyan kérdés és válasz is bekerült, ami nem hangzott el. S. F. tehát továbbra is próbál logikusan cselekedni. Bozsó pedig – saját fedőtörténetének megfelelően – a disszidálási ügygel provokálja: „*Az eligazításnak megfelelően továbbfejlesztettem ügyemet. És miután a teljes letörtség látszatát igyekeztem mutatni, kifejezésre juttattam, hogy az eddigi ügyrészemet lezárták, és áttértek újólapon a határátlépési kísérletem részleteire. És azt feszegetik, hogy miért éppen Nagyszőlőnk irányában mentem a határ felé, mikor Szentgotthárdnál átlépve a szovjet zóna sokkal keskenyebb. Itt engedni sejtettem neki, hogy arrafelé azért tartottam, mert meghatározott helyen vártak rám akik kiségtettek volna a határon.*”⁵¹ Ezzel sikerült is fogolytársát beugratnia, mert az helyismeretét eláruló tanácsokkal látta el, javasolva, mondja azt, hogy a határ kanyarulata, és a sorozatos igazoltatások elkerülése miatt választotta meg útvonalát.

S. F. egyre nyugtalanabbá vált – Bozsó március 10-én⁵² úgy írta le, hogy „*a sarokbaszorítottak tépelődése*” jellemzi. A zárkaügynök eufemisztikusan „*ráhatásoknak*” és „*kihallgatási formáknak*” nevezi az S. F.-t ért atrocitásokat – alváshiány, bántalmazás, sötétzárka – melyek közül egyedül az éjszakai állatásokat említi. Az erőszakos kényszerítő eszközök mellett S. F.-nél is próbálkoztak ígéretekkel: egy szembesítés után egyik kihallgatója „*prédikációt*” tartott neki, és utalt arra, hogy vallomása esetén minimális ítélettel megúszhatja a dolgot, sőt van rá lehetősége, hogy az ötéves terv

---

⁵⁰ ÁBTL 3. 1. 9 V–103461.261–265. Bozsó István jelentése S. F. zárkai magatartásáról, 1952. március 3.

⁵¹ ÁBTL 3. 1. 9 V–103461. 275–276. Bozsó István jelentése S. F. zárkai magatartásáról, 1952. március 5.

⁵² ÁBTL 3. 1. 9 V–103461. 299–301. Bozsó István jelentése S. F. zárkai magatartásáról, 1952. március 10.

befejezésekor esetleg amnesztiában részesülhet. S. F. zárkabeli megjegyzése szerint ez csak „nyomozati fogás” lehetett, s abban is kételkedik, hogy az ötéves tervet befejezik. Ezen a napon Bozsó majdnem lebukott fogolytársa előtt, mert reggel az ő – abban a hitben, hogy S. F. kihallgatáson van – megkérdezte tőle, hogy kér-e két kenyeret.⁵³ Az eset elkerülte S. F. figyelmét, az ügynök iránti bizalma megmaradt, sőt egyfajta természetes szolidaritás is kialakult részéről, pedig Bozsó egyre átlátszóbb módon, nyíltan manipulálta.

A kihallgatási jegyzőkönyvekben márciusban egyre összefüggőbb változatokban kezd feltűnni az 1945-ös kémkedési história. Az iratok megszüvegezése az első pillanattól nélkülözte a hitelességet-hihetőséget, de ezekben a napokban végképp irreálissá vált, annyira egyértelmű, hogy a jegyzőkönyvek nem a valóban elhangzottakat tükrözik, hanem konstruált szövegek. Ám a másfél hónapja tartó vizsgálati fogság felőrölte S. F. ellenállását, és március 11-én inkább bevallotta, amivel vádolták, csak legyen vége a kihallgatásoknak.⁵⁴ Bozsó március 12-i jelentésében idézi S. F.-nek az egyik tanúvallomással kapcsolatos megjegyzését. M. K., Martsa Sándor segédtisztje beszélt kihallgatásakor a kopjásokról, és „félrevezetett magyaroknak” nevezte őket, mert már látja: itthon éppen ellenkezője folyik annak, mint amit a nyugati emigrációban híresztelnek. S. F. kommentárja a következő volt: „...vajon szegényből mi válthatta ki, hogy ekkora marhaságokat papírra vetett: a kötéltől menekült-e meg ezáltal vagy pedig egy minimálisabb ítélet reményében tette?”⁵⁵ Az eset érdekessége, hogy 11-én valószínűleg ő maga is hasonló indíték alapján dönthetett arról, hogy beismerő vallomást tesz.

Hangsúlyozandó, hogy magyarországi hírszerzésre irányú tevékenység valóban volt a weissensteini táborban, de hogy ebben S. F. is részt vett volna, azt semmilyen bizonyíték nem támasztotta alá. A következő napokban igyekezett korrigálni beismerő vallomását, rossz emberismerőnek és megfigyelőnek mondva magát. Öt nappal később vissza is vonta vallomását: „Nem tudok tovább hazudni. Beismerem, hogy a megelőző kérdésekben hazudtam. Mivel semmiféle feladatot Martsa ezredestől nem kaptam. Azért hazudtam, mert a kérdésekre választ kértek, nem fogadták el, hogy nem em-

---

⁵³ Uo.

⁵⁴ ÁBTL 3. 1. 9 V-103461. 303-305. S. F. kihallgatási jegyzőkönyve, 1952. március 11.

⁵⁵ ÁBTL 3. 1. 9 V-103461/1. 9-10. Bozsó István jelentése S. F. zárkai magatartásáról, 1952. március 12.

lékszem a dolgokra, így kigondoltam egy valószínűséget. Állítottam azt, hogy feladatot kaptam. Beismerem, hogy ezt azért tettem, hogy abbahagyják az ilyen irányú kérdéseket. Fenntartom azonban vallomásomnak azt a részét, hogy én a kintlevő magyar hadfoglaltak között propagandát fejtettem ki, anélkül, hogy erre bárki is felkért volna. Ezt beállítottságomnál fogva tettem.” Annyit tett hozzá, hogy ő csak a családja miatt jött haza, más oka – kémkedés, futárszolgálat – nem volt erre.⁵⁶

Bozsó jelentései – minden zavarosságuk ellenére – híven tükrözik S. F. törekvését, hogy megpróbálja irányítani sorsát. Beismerő vallomását a zárkában azzal indokolta, hogy „*látta, ezeknek ez kell.*” Az ügynök szerint S. F. előtte is igyekszik „*mellébeszélni*”, és úgy véli, a beismerés csak azért történt, mert S. F. a végsőkéig kimerült volt.⁵⁷ Annyi könnyebbsége volt, hogy – mint az ügynöknek elmondta – nem mindegy, melyik szobában „*állítják*”. A közelebbiben meghallja ugyanis, amikor az őt ellenőrizni indul – megnyikordul a széke – ezért ő is „*ülve állhat*”.⁵⁸ Megjegyzésének következménye: néhány nappal később már arra panaszkodott, mennyire fáradt – a jelentés nyomán nyilván jobban odafigyeltek arra, hogy ne tudjon pihenni.⁵⁹

Március 20-án S. F. ismét beismerte:⁶⁰ voltak olyan feladatok, melyeknek az elvégzésébe beleegyezett, mivel egyetértett azokkal. Ilyen volt például a Magyarország gazdasági és politikai helyzetéről való információszerzés, vagy a Kiszgazdapárt támogatása. Kihallgatói azonban nem voltak elégedettek vele, mondván ezt egyszer már visszavonta, tehát hazudik. Magánzárkával, sőt akasztással fenyegetőzve⁶¹ próbálták kicsikarni vallomását.

Április 2-án derült ki,⁶² hogy S. F. összesen négy alkalommal, hivatalos ügyben járt Weissensteinben, és állította, semmilyen politikai megbeszélés-

---

⁵⁶ ÁBTL 3. 1. 9 V–103461/1. 41–44. S. F. kihallgatási jegyzőkönyve, 1952. március 17.

⁵⁷ ÁBTL 3. 1. 9 V–103461/1. 28–30. Bozsó István jelentése S. F. zárkai magatartásáról, 1952. március 14.

⁵⁸ ÁBTL 3. 1. 9 V–103461/1. 71. Bozsó István jelentése S. F. zárkai magatartásáról, 1952. március 21.

⁵⁹ ÁBTL 3. 1. 9 V–103461/1. 75–78. Bozsó István jelentése S. F. zárkai magatartásáról, 1952. március 24.

⁶⁰ ÁBTL 3. 1. 9 V–103461/1. 64–66. S. F. kihallgatási jegyzőkönyve, 1952. március 20.

⁶¹ ÁBTL 3. 1. 9 V–103461/1. 110. Bozsó István jelentése S. F. zárkai magatartásáról, 1952. március 29.

⁶² ÁBTL 3. 1. 9 V–103461/1. 124–126. Feljegyzés S. F. 1952. április 2-i vallomásáról.

sen nem vett rész. További kihallgatásain sem sikerült megtörni ellenállását, végül 1952. április 22-én készült el ügyében a szigorúan titkos befejező javaslat.⁶³ Ebben szerepelt a beosztottaival való durva bánásmód és a Szovjetunió elleni propaganda beismerése, de a háborús vagy népellenes bűncselekmények tagadása is, és az, hogy a tanúvallomások sem erősítik meg a kémkedés gyanúját. Kihallgatója, Velyó Sándor áv. főhadnagy ezek alapján javasolta a vizsgálat befejezését és S. F. átadását a Katonai Ügyészségnek. Az ügy kiértékelését⁶⁴ ugyanő készítette el, s ebben szükségesnek tartotta „Az ügyben folytatott hálózati munka hiányosságai” címmel összefoglalni a hátráltató tényezőket. Véleménye szerint az ügyet nem kezelték komolyan: „...miután a nevezett a vizsgálati osztályra került egyetlen egy esetben sem jöttek el a hálózati elvtársak az eredményt, illetve az eredménytelenség okait átbeszélni esetleg segítséget nyújtani a helyi ismeretek alapján.” „A vizsgálati munka hiányosságai” között megemlítette: „Az ügy kezdetén nem minden esetben lett készítve napi kihallgatási terv, vagy ha lett is az nem volt alapos, sok kérdéseket ölelt fel. Azok nem a már előzőleg tett vallomások alapján készültek el.” Hibák történtek a szembesítéseknél és a tanúkihallgatásoknál is, véleménye szerint ezért nem lehetett az ügyet igazán eredményesen lezárni. Mivel kezdetben nem ő vezette a kihallgatásokat, utóbbi kritika leváltott elődjének szól.

A vádirat végül 1952. szeptember 2-án⁶⁵ készült el. S. F.-et hadbíróóság elé állították, az elsőfokú ítéletet 1953. április 1-jén,⁶⁶ a másodfokút 1953. június 1-jén⁶⁷ hozták meg. Az S. F. elleni vádak a következők voltak: háborús bűntett, a demokratikus államrend ellen irányuló szervezkedés előkészítésére alkalmas cselekmények elkövetése, összeesküvés és kémkedésről való feljelentési kötelezettség elmulasztása, folytatólagosan elkövetett izgatás, kétrendbeli tiltott határátlépéshez való segítségnyújtása és államtitok megsértése. Első fokú ítélete háborús bűnökért és a népi demokratikus államrend, valamint államtitok megsértéséért 15 év börtönbüntetés volt, mellékbüntetésként 10 év eltiltás a közügyek gyakorlásától, lefokozás és va-

---

⁶³ ÁBTL 3. 1. 9 V-103461/1. 217–219. Szigorúan titkos befejező javaslat S. F. ügyében, 1952. április 22.

⁶⁴ ÁBTL 3. 1. 9 V-103461/1. 238–239. S. F. ügyének kiértékelése, 1952. május 5.

⁶⁵ ÁBTL 3. 1. 9 V-103461. 319–321. Vádirat S. F. és társa ellen, 1952. szeptember 2.

⁶⁶ ÁBTL 3. 1. 9 V-103461.327–331.

⁶⁷ ÁBTL 3. 1. 9 V-103461. 333–335.

gyonelkobzás, másodfokon 6 évre ítélték a mellékbüntetések meghagyásával. Börtönbüntetése mérséklésének oka az volt, hogy bizonyítottság hiányában a háborús bűnök vádja alól felmentették, maradt az izgatás, népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés feljelentésének elmulasztása, és államtitok megsértése. S. F. börtönbüntetését 1953-ban a felére csökkentették.⁶⁸ Annak feltárása, hogy a horthysta katonatiszt további életútját hogyan befolyásolta elítélése, további kutatást igényel, operatív kartonjára azonban két alkalommal – 1970-ben és 1987-ben felkerült, hogy mentesül a hátrányos jogkövetkezmények alól. Ez alapján valószínűsíthető, hogy 1956-ban nem exponálta magát – az újabb stigmát jelentett volna a nyilvántartásban.

S. F. ügyében a kérdés végig az volt, hogy mely vádak alapján tudják elítélni, és nem az, hogy bűnös-e; azt előre eldöntötték. Így esete azt illusztrálja, hogy paradox módon a koncepciós eljárás során is fontosnak tartották a jogszerűség látszatát. „Horthysta” katonatiszt és repülő múltjával azonban – úgy tűnik – semmiképpen nem maradhatott ki az áldozatok sorából, akkor sem, ha kémtevékenységet végül a szoros fogdahálózati megfigyelés ellenére sem tudtak rábizonyítani.

---

⁶⁸ ÁBTL 2. 2. 1. Operatív nyilvántartások. S. F. operatív kartonjai.

JUDIT PIHURIK

A Spy Trial in the Rákosi Era the Viewpoint of a Cell Agent

The main character of this study is a member of the officer corps of the Royal Hungarian Army until 1945, who was sentenced to imprisonment in 1953. The trial itself belongs to the series of processes based on concepts against military officers launched in the Rákosi era. Among the surviving documents reports of the cell networks can also be found, which were prepared by cell mates, who managed to gain the confidence of the detained person, and reported about his mood and statements in connection with his process. These documents complete the story evolving on the basis of interrogation plans and minutes, according to which F. S. had become a prisoner of war in the hands of the western powers, where he was indoctrinated to perform spy activities against Hungary. In his case it was always the main point on the basis of what accusations could they sentence him, and not the issue whether he was guilty or not, so the documents illustrate the fact that even in the case of a trial based on concept they held it important to preserve the pretence of legality.